

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ.

Цијена:

За ЦРНУ ГОРУ на годину 4
фор., на по године 2 фор.За АУСТРО-УГАРСКУ ВОС-
ПУ и ХЕРЦЕГОВИНУ на год.
6 фор., на по год. 3 фор.За све остале земље годишње
30 фран. у алату, на по године
10 фран. у алату.

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

Претплата шаље се поштанском
упутницом непосредно админи-
страцији „Гласа Црногорца“ на
Цетиње, а коме је наручије, г.
Петру Рамадановићу, к. м. аген-
ту у Котор. Донио се шаљу
уредничтву. Рукописи се не вра-
ћају.За огласе плаћа се: за сваку
ријеч или за број од пет зна-
ра по 2 новчића на први пут, а
за сваки даљи пут по 1 новчић.

ДВОРСКЕ И ДИПЛОМАТСКЕ ВЈЕСТИ.

— Данас је била у манастирској
приви архијерејска служба са пар-
астосом блаженопочившем Митропо-
литу Господару Петру II, као на
дан његове смрти. Богослужењу су
присутствовали Њ. Њ. К. К. Височан-
ства Господар, Престолонаследник и
иши великодостојници.

— Госп. Сухар министар фран-
цуске републике повратио се је са
доцуста, а госп. Жарне Шаво, до-
садањи француски отаранник посло-
ва, отпутовао. —

— Госп. Константин Кипреос,
грчки консул у Скадру стагао је на
Цетиње поводом смрти грчког ди-
плом. агента госп. Логотетиса.

— Госп. Леонтијевић, руски
војни аташе, стигао је овђе.

— Италијански војни вјасланик
госп. Делмајне допутовао је на Це-
тиње.

† АЛЕКСАНДАР ЛОГОТЕТИС.

У недјељу у јутро просуо се
тужни глас муњеном бравном по
Цетињу, да је припле ноћи прем-
нуо г. Александар Логотетис, грчки
дипломатски агент. У суботу вечер
видјели смо га на шетњи у колима
са г. Февзи пашом. Ту вечер је мирно
вечерао, на ва тим, кад је пошту
примио, стао је отворати писма, од
којих је 2—3 прочитао; у то му повли.
Његов кавас В. Теодоридес одма по-
лето по љекара. Кад је г. др Пе-
рвић дотврдио, тек што је болесник
још мало дисао. Мало испред потреса,
који се чуо те ноћи, изахнуо је.
Апоплетички удар покосио је још јак
живот у првим шездесетим годинама.
Одма је дошао у покојников стаи г.
војвода Вуковић, наш министар ино-
страних дјела, који је изадио потребите
наредбе и обавјестио атинску владу,
по чијој наредби дошао је други дан
на Цетиње грчки консул из Скадри,
г. Константин Кипреос.

У недјељу и понедјељник народ
је приступао, да се помоли Богу за
душу покојникову над његовим смрт-
ним остатцима, покрај којих је све-
штеник читао Јеванђеље. После је
латургије дошао је Високопреосве-
штени Митрополит г. Митрофан, који
је над њим учинио кратки помен.
У понедјељник је Њ. Краљ. В. Госо-
дар походио мртво тијело покојни-
ково. Ту су се измјенили скоро сви
чланови дипломатског тијела. Први
је дошао г. Константиновић са госпо-
дом, који су положили први вијенац.
Такођер су скоро све његове колеге
и г. војвода Вуковић вијенце послали.
Међу којима је и вијенац од стране
грчке владе са дотичним натписом.

Г. Логотетис дошао је на Це-
тиње по други пут као дипломатски
преставник грчки г. 1895, и сви кру-
гови престоницки радосно су га до-
чекали као доброг старог свога при-
јатеља. На нашем Двору био је врло
омиљена личност, тако рећи домаће
чељаде. Са сваким је љубаван био.
Свак га је љубио. Он се био тако
одомаћио међу нама, да смо га својим
сматрали. А како је био добар човјек,
најбоље се видјело отуда што је си-
ва своју браћу и сестре живио. Про-
летос му је једна сестра умрла, што

је за њега био тежак удар. Летос
је походио своје рођене, и прихватио
стару слугу сестрину, која му је очи
ватворила. Зато смо још већу жалост
за њим осјећали, што му мртво ти-
јело неће сродњачке сузе оросити, и
чиство нам је лакше било, кад је из
Атине дошао брвојав, да се мртво
тијело балсамира, и да поњ креће
брат покојников, према његов гроб
међу нашими шћаше бити мио и
свет свакоме Црногорцу. Мртво ти-
јело било је у уторници балсамисано,
а у сриједу у свечаном спроводу
пренесено у Влашку Цркву. У спро-
воду су учествовали једно одјељење
стојеће војске са војном музиком, све
наше школе и свештенство са Високо-
преосвешћеним Митрополитом г. Ми-
трофаном. Мртвачки сивдх носили
су подофицири, а за њим су одили:
Њ. В. Краљ Мирко, цео дипломатски
кор, сви иши великодостојници са
чиновништвом и мноштво народа. У
суботу долази брат покојников и у
недјељу мртво тијело Александра
Логотетиса биће са Цетиња испра-
ћено у загрљај његове родне земље,
али ће његово име остати међу нама
у вјечној лијепој успоми. За при-
јеме његова дјеловања на Цетињу
биле су утврђене чирете пријатељске
везе између Црне Горе и Грчке,
какве би требало да постоје између
свих балканских држава у интересу
њихове вједничке боље будућности.
То је најљепше похвално слово, не-
увели вијенан на његовом мртва-
чком одру.

Добра душа његова почивала у
рајском насељу!

Вјчнај ему памјат!

ПОЛИТИЧКИ ПРЕГЛЕД.

Цетиње, 18 октобра.

Поводом промјене владе у Ср-
бији петроградско „Н Времја“ пише,
да су у Бечу и сувише рано похи-
тали, да закупају руско-српско при-
јатељство, и да прогласе „нови курс“
српске политике, јер је тешко да
Велимировићено министарство може
пружити Аустрији обављну наду у
особито угодну за њу спољашњу по-
литичку еволуцију у Србији. Руски
лист не може предположити такву
метаморфозу, у пркос свим дошап-
тавањима аустријским докле се она
не потврди фактима. „Краљ Алек-
сандр — наставља „Н. Времја“ —
од почетка свог самосталног владања
основао је свој ауторитет на тије-
сним односима са великом словен-
ском државом. То није било случајно
него последице горкога искуства. На
том путу Краљ Александар изгубио
је дубоко одобравање и оданост нај-
бољих сила српскога народа. На том
путу га је јако подржавао најбољи
његов пријатељ, сјјело изабрана бла-
городна сапутница живота, која је
због њене искрене оданости руско-
српској вједници навукла на себе
одвратне увреде непријатеља сло-
венства. Осим тога, на том путу
Краљ Александар учинио је много
за цео српски народ. Ми не гово-
римо о ситним успјесима српске ства-
ри у сјеверној Македонији и Старој
Србији: неизмјерно више значи мо-
рално подизање сила и оживљење
српских нада у бољу будућност ци-
јелог српског народа. Треба ли го-
ворити, да, док је Србија уз Русу,

не може бити ни помисли, да ће
Српство коначно изгубити Босну и
Херцеговину, које су му тако не-
опходне! Никаква обећавања са стра-
не Аустријанаца не могу надокна-
дити то, што је српскоме срцу од
свега најдраже. Испитујући узро-
ке оставке Вујићева министарства,
петроградски лист овако завршује:
„Што се тиче спољне политике, и
ту се можда до извјесног степена
показало наслеђство недавне тешке
прошлости — изливна, ничим не-
оправдана болесна осјетљивост и нер-
вовност, која проистиче из постоја-
ног подоврења и неповјерења. Ипак
таква расположења могу бити само
пролазна у тако здравим приликама,
у којима се налази српско-руски ва-
једница, и у том неизмјенивом бла-
гонаклоном односу руске политике
према сродним и једновјерним нам
балканским државама.“

Пројект бечке владе за рјешење
језичног питања у Чешкој изазвао
је огорчење у чешком народу. Упорно
се тежи, да се даде превласт ње-
мачком језику над чешким, што зна-
чи раставрати врата пољемчињању
Чешке Бечки „Парламентар“ пише:
„У Њемачкој има судаца и целата,
који с дана на дан развијају главу,
како ће прије чешку круну, прави
дијамант у царској круни наше ди-
настије испчупати, па га замијенити
фалшиви дијамантом српских земаља
балканских. Једно словенско удо на
сјеверу одијеца се, и друго словен-
ско удо на југу прилијецљује се
монархији. Да се Чешка сасвим по-
љемчила, о чему су се палски Рим и
Њемци толико трудили, славна че-
шка краљевина шћаше бити већ
уступљена, ако не последице Садоне
или последице Седана, на сваки начин
последице берлинског конгреса поводом
окупације Босне и Херцеговине. Гу-
битак некад православних, на ва тим
хуситских Словена ил Морави и
Влтави, који се безусловном држе мо-
нархије, шћаше се накнадити пра-
вославном српским Словенима јевроп-
ске Турске, који у сваком случају не
хоћу ни да чују о Бечу и Пешти,
те Швабе проклињу. Губитак ота-
рих Аустријанаца и добитак Нових
Аустријанаца не би добро дошао
подунавској царевини; али о томе
не воде бригу у Њемачкој, која би
Аустрију хтјела лијечити отровом и
протустројом, да табожњи болесник
прије премине и Прусима слободно
мјесто остави... У средишту ъемач-
ких комбинација лежи славна чешка
краљевина, јер без ње Њемачка не
може на Јадранско Море, нити под-
ложити Угарску и Хрватску, да осно-
ји Балкан и Турску на познатом
путу такозване сфере моралног и
економског ушљива. Чешка круна
стоји на путу Њемачкој, а пруска
авангарда сваки дан у Чешкој пру-
жа доказа, да словенски остаци
морају панути, ако Њемачка има да
се увелича. Бисмарк је одавна своје
ученике учио, да је у појму велике
државе њеним експансиона снага.
Доовле би ствар била чисто академ-
ска. Али сасвим друкчија постаје
пруским позивом Русије, да на ра-
чун Словенства учини један добар
посао са Њемачком. Ако Руси, који
су прије по вијека великодушно са-
чували Аустрију од револуције, че-
шку круну напусте у немаштини

трбух Њемачке, они бише добили,
кад бише хтјели, руску краљевину
Галицију и Лодомарију као пруско
уздање... Сјјела мисао Њемачке, да
чешку круну присвоји а Русе да
Галицијом задовољи, смртан је удар
Аустрији, и у колико ми дошремо
Русија неће на то пристати. Још
више, Русија је заинтересирана у
интегритет Аустрије, под условом,
да се Беч и Пешта еманципирају
Берлина и да Балкан оставе на
миру... У противном случају руско
спасавалује друштво морало би код
куће останути у часу кад би пруски
орао стао да прождире чешку круну“.

ПИСМО ИЗ БЕЧА.

Харковски „Јужни крај“ донио је
прије неколико дана под горњим насловом
од овог дописника из Беча извјештај о
аустро-угарским јесенским маневрима, који
је веома интересантан. То писмо гласи:

„У Савасу, угарској провинцији, биде
су јесенске аустро-угарске маневре у при-
суству Франца-Јосифа и њемачког Наслед-
ника. Листови детаљно обавјешћују чита-
лачку публику о току маневра, са свима
свечаностима, али у исто доба намјерно
ћуте, да је у Поли читав корпус војске
био укрпан на парабројима аустријског
Лојда, ради вјембања у искрцавању на
разним тачкама Истријских обала. Ето тим
општина треба дати особито важан азначај.
Аустријска влада увиђа, да ће се главни
догађаји збити у Арбанији. Она зна да се
ту може сукобити и с Италијом, која отво-
рено изјављује своје претензије на Арба-
нију, и са словенским државама, чија се
чаша може прелити. Догађаји у Старој
Србији говоре, да овај кутац Јевропе у
сваки час може изаваати најзближније ва-
плете, и с тога Аустро-угарска хоће да
буде сираниа. Као што нам је познато,
Аустро-угарска сада чини први покушај
пренажања војске преко мора увдуж Јадран-
ске обале, и наравно је у њеном интересу,
да не привлачи на тај догађај пажњу Је-
вропе. Истина, Италија је „пријатељска
и савезна“ држава, али ће она похитати
да изјави у угодни час и своје претензије
на Арбанију, тим прије, што она ва то
чини припремне радње. Трудно да је мно-
гима познато, да у Италији живи много
хиљада Арбанаса, који су се на једном
скупу изјавили за присаједињење Арбаније
Италији. Италијанска је влада тада похи-
тала да пригуши ту неудобну ва њу де-
монстрацију, али ипак она не престаје
радити у тишини. Она хоће прије свега
да културно освоји Арбанију. Једно ита-
лијанско парабродско друштво, које добила
припомоћ од владе, установило је редовне
линије између италијанских и арбанашких
лука. Италијански фабриканти заволали су
у Арбанији постојане везе; они су отво-
рили своје магацине и индустријалне му-
зеје, који путују из једног града у други.
Италијанска влада отворила је у кратко
вријеме по главним центрима Арбаније
поштанске уреде и по многим градовима
италијанске школе. И ако се ово настави
неколико времена, Арбанија ће се убрзо
претворити у италијанску провинцију. А
Аустрија? Она иде по старом утриниј
стази, потпомаже да се у Арбанији отви-
рају католички манастири и мисли да ће
католичким освојити тој Арбанију... Сада
она утирљује луке, наоружава их далеко-
бројним топовима, управљеним против Црне
Горе, и чини покушаје искрцавања војске
преко мора, да у одлучном часу Италија
не би остала без озбиљних конкурената.
Осим тога у компетентним круговима тврде,
да је Аустро-угарска рјешила да увелича
своју ратну флоту. Осим два велика брода,
који се већ граде, поморско министарство
је рјешило да ограда још три велика рат-
на брода сваки од 10,500 тонелата. Сада
је највећи брод аустријски од 7,000 тоне-
лата; тако Аустро-угарска хоће да знатно
појача своју флоту. Осим речених бродова,
биће ограђено још неколико кретајница, и
све ће то доћи око сто милиона круна, и
треба да буде готово до пет година; и кад
се узме у обзир да су делегације асигни-
раде двјестотине милиона круна на пре-

оружање артиљерије, то ће се увидјети да се Аустрија грозничаво оружава, три-ћећи на то огромне суме. На коју сврху треба да буду увеличане поморске силе Хабзбуршке царевине? Без сумње иде се на то, да се стварају против силе италијанске флоте силну аустро-угарску флоту! Али се аустријска штампа тим не занима. Она посвећује цијеле стране описима свечаности, саопштава подрибности примјена аутомобила на маневрима, употребу ацетилена, и т. д. Али она грекутава, да у другом корпусу војске који дисантерија, и скрива што се збива на јадранској обали.

Збиља, о овој великој поморској маневри нијесмо наодили ништа по аустријским листовима, и ми ово писмо на Беча доносимо по руском листу из крничарске дужности.

СЕДАМДЕСЕТПЕТОГОДИШЊИЦА НАВАРИНСКЕ БИТКЕ.

Као што је руска штампа ових дана са поносом спровела двадесетпетогодишњицу ослобођења Бугарске, тако ево одма за тим са истим оправданим поносом сјећа Новаринске битке, која је назад седамдесет и пет година, последије седмогодишњег дивног грчког рата за ослобођење, ту херојску борбу довршила уништењем турско-египатске поморске силе. Ту свијет види Русију ослободитељком Грчке као и Бугарске.

Харковски „Јужни Крај“ пише, како је хришћанска Јевропа са ужасом гледала муке грчког народа, које је трпио за вријеме свога рата за ослобођење, али даље од дипломатских престајака на Порти није се ишло, док није дошао на престо Цар Никола I. Послије доста дугих преговора, иницијативом руског Цара, био је потписан у Лондону у јулију 1827 уговор између Инглеске, Француске и Русије, силом кој су ове државе захтјевале од Турске, да остави Грцима самоуправу под врховном заштитом Султановом, а ради подржања својих захтјева послале своје флоте на грчке обале.

Г. 1827 дана 1 октобра савезничко бродовље састало се пред заливом Новаринским. Тим бродовљем заповједао је инглески вице-адмирал Кодрингтон, чију су ескадру састављали 3 вазела, 3 фрегате, 1 корвета и 3 брика, на којима је било 446 топова. Француска ескадра под начелством контра-адмирала Де-Рина састојала се из 3 вазела и 2 фрегате са 340 топова. Руском ескадром заповједао контра-адмирал граф Хајден, а она се састојала из 4 вазела и 4 фрегате са 462 топа. На савјету су три адмирала ријешили, да са свим овим бродовљем уђу у залив Новарински и да се усидре против турско-египатске флоте и тим да принуде главноманадјуге Ибраим-пашу да обустави нападаје на грчке обале. Та је одлука била извршена зором 7 октобра дојаском на сами улазак у залив, гдје је било турско-египатско бродовље, састављено из 66 ратних бродова са 22.000 момака, и 126 ситних бродова. Пошто је био вјетар савио пао сједињене ескадре ту су и за мркле, али сјутридан у 11 ура прије подна кад је вјетар задувао адмирал Кодрингтон на вазелу „Авиј“ улегао је у залив, а за њим остали инглески бродови и без метка су заузли одређено им мјесто против турског бродовља. За инглеском

ескадром улегла је француска, али због тјесноће вазно „Сципион“ ударио је о једну мању турску лађу, која се зачувала у његовим конопима. Заповједник инглеске фрегате „Дартмута“, који је пазео на турске бродове, послао је поручника Циц Роја као парламентарца к заповједнику турског брода, с молбом да се удаљи од савезних бродова. Турцин је то узео као насиље, запалио пушчани огањ на инглеског поручника, и то је био сигнал паљбе са свих турско-египатских бродова.

Руској ескадри је најтеже преостанало. Руски адмиралски вазно „Азов“ тек што је тврђаву минуо, а битка је отпочела. Бродови руски, који су за њим слиједили, морали су проћи кроз укрити огањ. У густом диму, не видећи ништа, руска је ескадра улегла на своје мјесто. Тек што се усидрила отворила је огањ на непријатеља. Општа битка трајала је до 6 ура у вечер, док није готово ништа остало од турског бродовља. Сву ноћ су баркасе савезничких бродова по заливу спасавају плијуке Турке са потонувих бродова и топили бродове, који су још горјели. Грануло сунце 9 октобра обасјало је страшу слику уништења: тек се неколико ситних бродова видјело при обали, напуштени.

Тако је свршила Новаринска битка, у којој су 27 бродова савезне флоте имали против себе 66 турско-египатских са 22.000 војске и 2,224 топа, док су савезници имали само 1,428 топова и 13.000 момака. У овој битци није погинуо ни један савезнички брод, и ако су мање или више пострадали, што су сами поправили кроз недеље дана борављења у Новарину; а 13 турских вазела и 18 других бродова са свим су нестали. Резултат Новаринске битке био је тај, да Турци већ нијесу предузимали ништа против Грка, а 1828 морали су савири Морју напустити, и 1829 већ је народна скупштина у Аргосу потврдила избор графа Каподистрије, који је био још годину прије заузео преједиштво народне владе грчке. Слобода грчка била је утврђена Адријанопољским трактатом мира, који је био закључен између Русије и Турске последије Дибичевих побједа.

О политичком значају Новаринске битке цретоградско „Н. Време“ пише: „Послије Наполеонова разгрома цијела Јевропа, као болесник који се опоравља од тешке болести била је под његом брижњом лекара, аустријског канцелара Метерника. Вршилац судаба држава на Бечком конгресу, повративши ток живота држава на стари пут, он је у њима већ заузео право политичку улогу. Уениши за све наладање чисто драконске инструкције, он је подржао само оно, коим се руски подлагао, а остале сматрао је не само непријатељима Аустрије него и својим личним. Тај његов притисак био је за Јевропу још грђи од Наполеонова самовластија, ал нико није знао, с које стране да се ухвати с новим диктатором да се најпослије од њега ослободи. Први је открио његову Ахилесову пету инглески први министар Каннинг. Метерник, као дипломат, који није трпио никаквог шума ни скандала, вастао се пред одлучношћу с којом је Инглеска ваступала Портогалску, запријетивши ратом диктатору, кад је овај хтио да се мијења у њене унутрашње послове. Тада у браво последије тога, обзиром сазрелог питања о тешком положају Грка, Русија, Инглеска и Француска закључиле

су у Лондону савез, душом којег је био Каннинг, у заштиту Грка, и у случај потребе оружаним силом извојевати њихово ослобођење. Дипломати ових трију држава, тако су вјешто обили Метерника, да је овај дознао за савез тек кад је постао свршеним фактом. „У Каннинг је сами смјуен не мање од свога министра, и оба стадоше се домишљати, како би тај савез разбили. И били су се већ обрадовали, јер Каннинг напенада умрије, али у лицу његовог пријемника, лорда Вилингтона, Метерник је већ сусрио право англо-саксонско упорство, и тек за то, а не да Русији угоди, као што неки тврде, лорд се заузео чврсто за Грке. У августу 1827 Порта је добила Ultimatum савезних држава, на који није одговорила, и три ескадре кренуше пут Архипелага. Тада се Метерник лати подвале. Он састави од стране свих Грка адресу Султану о потпуном њиховом кајању са вјероподаничким осјећајима. Неколико десетак поткупљивих Грка потписаше тај акт, а вјерни слуга Метерников цариградски Патријарх поднесе га Порти. Али савезне државе Метерник не ухвати на ту удицу, и одговорише му на то Новаринском битком, којом одједном пресијекоше Гордијев узо аустријског канцелара. Ова је битка била особито непријатни свадбени дар Метернику, јер је глас о битки он добио по уре прије вјенчања са његовом другом женом. Ова је битка отворила озбиљни рат Русије са Туреком, уништивши не само поморске силе турске него и самога Метерника, чија се подлтица отада за Русију свела на нулу, и наша влада је установила право гледиште на своје односе према Аустрији. Бојећи се, да ће у овом рату Турска царевина са свим исчезнути с јевропске карте, Метерник, као што се уточио хвата и за самку, покушао је да нас завади са Француском. Али му ни то није пошло за руком. Тада, да се освети због претрпљених пораза истаче претендентом на француски престо сина Наполеона I, војводу Рајштадскога. На ову пријетву Француска је одговорила тако, да Метерник није ни покушао да опет одговори. А одма затим наша влада тражила је од Аустрије разјасњење нелипних поступака њеног првог министра. Франц I одма је одговорио Цару Николи Павловићу ујеравајући га о најбољим пријатељским осјећајима, а Метерник се слично одркао својих ријечи и поступака. Хвала томе пада је и последица завјеса са аустријске политике, а с њом непонатно њезино привлачење, које је вршила на Русију. Наша влада без знања и учешћа Аустрије закључила је Адријанопољски мир, основала је са Инглеском грчку краљевину, и уздигла у њој на престо изабраног Краља. Тако је Новаринска битка извела Русију на пут самосталне политике.

Ове успомене посвећујемо благој сјени Александра Логотетиса, који међу нама на Цетињу мртав чека своје, да га понесу у асрај родне му земље.

ИЗВЈЕШТАЈ СА МЕЂУНАРОДНОГ КРИМИНАЛНОГ КОНГРЕСА У ПЕТРОГРАДУ.

(Свршетак).

III.

У засједању 6. септембра конгрес је расправљао питање, каквим би се начином

претходно расправљао питање о ослобођењу личне слободе и проналаску судских путев.

Госп. (Сли)зберг говори о заштити на претходном испљећењу, суштину којег своди на испљеће тачке:

1) Противречни поредак (contradictio) поступка на претходном испљећењу и како даја најбоље гаранције, и окривљењем, и проналаску истине ипак је непријемљиво, а сада подијено у претходном испљећењу.

2) Претходно испљећење мора бити уручено судији, који му приступа на захтјев прокурора, а он ј одређује лице, противу којег је упућено испљећење, и којем се дотично дјело приписује.

3) У колико је могуће, испљећни процес треба да се приближава типу претивуречности: значи — мора се допустити учешће браницу окривљенога, који би могао остваривати прана, која нагињу у корист окривљеног.

4) Желети је, да се рашири право апелације у дотичном суду на предлог и наредбу испљедовача; суд тај, саслушавши окривљенога или његова браница, у сваком случају утврђује или одлаже предлоге испљедникове.

5) Узимајући у обзир важни значај одређења момента почетка претходног испљећења, треба дубоко изучити, да ли је могуће наћи опште правило за одређење тога момента, од којег постаје обавезно предавање на претходно испљећење од стране полиције или прокурора.

6) Претходни затвор може примјенити испљедовач само привремено, да би суд, саслушаши окривљенога или његова браница, могао саставити потребно ријешење.

Преставник Њемачке групе, г. Кулемин, саопштава, да је Њемачка група приморана била одложити састањање рапорта о томе питању.

Тијем се питање специјално занимао Кенигсберски професор Розенфелд, који је дошао к убијењу, да ријешење тога питања може бити само последице марљивог научавања свега онога, што се односи томе питању. Госп. Кулеман је лично испљедовао, да претходно испљећење мора бити јавно, и да политичко испљећење мора бити са свим уништено, будући испљедни судија мора судити, а не истраживати. Такве су претпоставке изазвале велики неспоразум, услед чега је Њемачка група и одложила ријешење тога питања.

Господина је Виццент одлично опшчно полемичну систему Инглескога претходно испљећења. У Инглеској нема испљедника, него се полиција јавља таквом странком у претходном испљећењу као и окривљени.

Госп. Шчегловитов вели, да на континенту захтјевају измјену претходног испљећења, узимајући за примјер Инглеску, у којој су политичке функције сасвијем одвојене од судских; а задатак је за континент врло трудан, за то мисли, да је практичније увести белгијски законопроект, по којем испљедни судија најприје испљедова обавезе судске полиције, т. ј. ограничава се истраживањем доказа, пријеступа, помоћу материјалних утицаја, он дјелује сам, без контроле, он може чинити претпоставке, издавати наредба односно ватрава и довођења, тражити свједоке и чинити питања посредством полицијског официра.

ности и осталој Јевропи, те се сјиле одважи, да са свом својом силом крене на Цариград, с једне стране да већ у распадању византијској држави крај учини, с друге стране да Турке из Јевропе удаљи.

Посред ових ратних припрема савеза у Скопљу (1347) сабор, који га прогласи „Царем Срби, Бугара и Грка“, а српску државу државу прогласи независном од цариградског Патријарха, установивши самосталну српску Патријархију и најпослије објави „Душанов Законик“. Овим дјелом историја нам пружи најбољи доказ, да је српска држава у доба Душаново не само у обзир снаге него и културе имала све атрибуте правне државе ондашњег доба. И у унутрашњу управу уведе знатне новине уследајући се на грчки државни живот; тако установи неку врсту министарства и раздјели државу на више намјесништва, која повјери најзаслужнијима и најспособнијима људима. Тако исто он преобрази савири свој двор, постави дворске чинове, установи орден и т. д.

Пошто је Душан тако учинио што је могао да утврди своју државу унутра и споља, осјетио се довољно јак, да оствари своју одлуку, да освоји Цариград. На ту сврху, по историчарима овог доба, сакупио је војску од 100.000 ратника и с њом крене пут византијске престонице. Ал тек што је улегао у границе византијске царевине, последије мало дана, напенада се равобди и на очима своје храбре војске умрије. У кретању тако одушевљена војска сада се повратила са мртви Царем сломавенога срца натраг у отаџбину.

Српска држава, услед ове ненадне несреће, са висине своје моћи, постигнуте

ЛИСТА К.

ИЗ ИСТОРИЈЕ ЦРНЕ ГОРЕ.

Прерадио проф. Ј. П. 1

Земља, коју су Срби заузели, кад су се на прастара завичаја ива Карпата доселили на Балкански полуострв, дијелила се у седам засебних области, које су се звале: Србија, Босна, Неретва, Транунија, Захумска, Конање и Дукља, касније Зета. На челу сваке ове области био је по један Жупан, који је својом земљом унутра самостално владао. При свем том заједница свију ових области наоудла је израза у признавању једног Великог Жупана, чија се врховна власт изнад свих Жупана простирала у опасностима, које су споља пријетиле. Ови односи између Жупана и Великог Жупана нијесу ваада исти били, пошто достојанство Великог Жупана није ваада било наследино у једној области, него је у току времена често прелазило на поглавара које друге области, како је који у стању био да ово достојанство над осталима задовоље. Тако је оно прелазило с једне на другу област, док се коначно утврдило у Србији, чим је у ерадини XII вијека ударен темељ српској Краљевини. Човјек, који је чврстом руком

1) Под овим насловом бечки „Парламентар“ доноси у сном 42 броју овај извјештај или јасни историјски преглед, у коме је у главне вјерне слике велике српске прошлости. Не обавирући се на неке спорне нејачности, ова слика заснује да је и Срби имају пред очима особито у овом тако мутном часу; и ми је немојемо и ваго да се види и како добро поштору српска ствар ими у враједном „Парламентару“ уред Беча.

сabraо све српске области у једну државу, био је Стефан Немања Његова је колјевка била у Зети, јер се он родио у Жупанској кући, која је дуго вријеме владала оном облашћу.

Границе српских земаља биле су на истоку ријеке Морави и Ибер, на југу Шар-планина и ријека Бојана, на западу се земља простирала до планина између ријека Босне и Врбасе, а на сјеверу су границу затварале Сава и Дунав. У овим границама се налазио дакле већи дио данашње краљевине Србије, нише од пола вине Босне, сва Херцеговина, данашња Црна Гора, и врло знатан дио Старе Србије. Површина овога земљишта износила је око 100.000 квадратних километара; а број становништва у самом почетку од прилике није могао прелазити један милион.

Пошто су Срби своју стару отаџбину оставили услед позива грчког Цара Хераклија, да се населе, покрај своје племенске браће Хрвата који су то исто коју годину прије учинили, на земаљама грчке царевине, које су Авари били опостояли, они, са оскудице сваког државотворног елемента, да оснују независну државу, признадоше власт грчког Цара, што се продужило, не рачунајући дуље и краће прекиде, до Стефана Немање. Јер кроз 500 година неки Жупани успијевали су не само да друге Жупане саби потчиње, него су и до независности од Цариграда допирали. Појаном Великог Жупана Стефана Немање ослободише се Срби од Цариграда наваада, јер како под њим тако и под његовим мудрим и ратничким насљедницима, Немањиним, уједињена српска држава, у историји позната под именом уједињене Србије,

Но, кад се почну ишљећења чисто судског карактера, т. ј. када буде потреба судити, одређивати или утврђивати доказе, помоћу експерта и изјаве свједока под заклетвом, или састављати акте, који ће фигурирати у догичној ствари, тада ће процедура бити противуречна.

Господин Франкар мисли, да је нехатност претходног ишљећења и друштвена немарност да се открије пријеступник, узрок тога, што околу 58% кривца остају непровиђени.

За борбу с пријеступком треба да постоји увјерење, да ће пријеступник бити кажњен убрзо, али је за то потребна добра администрација и ишљедна власт.

Господин Фејлолеј, на основу убјеђења, да је италијанска ишљедна система, непримјенљива на континенту, предаје на француску систему, уведеном законом 1897 године, и ако по истој може умањити који пријеступник од правосудја, али она умањави опасност судских погрешака и даје велику гаранцију личној слободи невинијих.

Господин Енгелен излаже систему холандског претходног ишљећења. — Тамо је ишљедни судија сасвијем независан, поставља га виши суд (Палата) на 2 године и Министар Правде му не може ширити циркуларе.

Односно претходног ишљећења Енгелен вели, да не треба допуштати адвоката на претходном ишљећењу, већ да ишљедни судија мора бити сам, бојећи се, да ће адвокат давати правици ишљећења за свој рачун, а не за друштвену обаву.

Госп. Албиел држи француски закон од 1897 године као један етап на путу побољшања ишљедног процеса; тај закон, вели, дао је претходном ишљећењу само спољашњи изглед противуречности, а у ствари не постоји, значи треба ишљећењу обавезно допустити браниоце и то бесплатно ради окривљенијех.

7-га септембра сједница се почела радом г. Булфорта о начину прелије окривљеног суду.

Благодарећи Министру Муравјову, у руском ће се поступку увести препирајућа аустриска система, по којој се допушта окривљеном, да се може бранити, пред судом, који пројершава окривљавачке акте; може имати и браниоца, по овом таква сједница није публична.

Господин Фејлолеј, бивши франц. прокурор, износи реферат о трговини са жепима и каже, да је то питање било подигнуто још на VII конгресу у Буланшети, на ком је било признато, да су за борбу с том трговинском потребом поред законских мера још и административне. Зигијем да се је 15 Јула 1901 год. сазивала у Паризу конференција, у којој су учествовали делегати од 16 држава. На тој се конференцији признало, да је саблажњавање дјенџака, блуд, такав пријеступ, по коме кривац потпада к екстрадицији. Конференција је нашла још важан предлог да се уведе у свакој држави централни биром, одбори који ће бити изабрани од пријеступника, а биром да имају међународни спош. По рјешењу те конференције државе су обавезне узимати под своју заштиту у материјалном и моралном одношају, такве жепске, са којима се тргује на њиховој територији. Но како је та конференција носила више карактер дипломатски, чувала се да каже поткупљивање да треба казнити не само за склањање малолетније, већ и

под Душановим скиптром, под његовим слабом насљедником, подлеже својој неодолјивој судбини. Мјесто да се неки његови најјесепији окупе око његовог младог и вејаког сина Уроша на престолу, они се том младости и слабости користе, да доверене им земље присвоје. О младом Цару и његовом праву нико се није бригу. Један од њих што више хтио је да завлада цијелом државом. Не могући у исто доба против Цара и осталих ривала ту замишав остварити, он се привремено задовољи бар једним дијелом царевине. То је био Вукашин Мрњавчевић, отац прослављеног у народним pjesмама Краљевића Марка. Са свију страна притижењем млади Урош тражаше наслона, али га нигдје не налажаше. Најпослије се обрати одпаднику Вукашину, који, мјесто да му пружи помоћ, живота га лиши. Тада се Краљем прогласи. Неки јачи најјесепији преглашавше своје области сасвим независне од узурпатора. Услед тога наступиле у унутрашњости такве смутње, које се још више развиле тим, што Турци Галипоље освојше (1357), и често државу узнемиравашу. Испочетка им се Вукашин снажно опирао, али када Турци с јачом силом пређоше границе г 1367, престолу је одлучна битка, коју Вукашин нагуби, па за тим и своју главу. Управљивши престо допаде, наследику Мачве Лазару Грбљановићу, који уве на себе скромни наслов Кнеза. Лазар је још више него Вукашин с Турцима посла имао; битка на пољу Косону одлучила је судбину Србије. Кнез Лазар као и Мурат I ту погинуше, а Србија постаде васалном државом турске царевине.

женских свју узраста. Фејлолеј енергично протестује противу трговине и поткупљивања женских, као људских бића, која тијем губе сваку част и цијену, те предлаже, да се приме ове двије резолуције:

1. Конгрес се потпуно саглашава са мјерама: законским, административним и полицијским, које је усвојила париска конференција.

2. Конгрес, осим тога, мисли, да сами факт саблажњавања женских с цијелу раврати садржи у себи све јуридикке и законске знакове кажњавања тога пријеступа.

Први је приједлог примљен готово једногласно, а односно другога г. Албиел предлаже, да се одреди тачно, што се узима за саблазав: Превара, насиље или лукаштво. Други је предлог изазвао живу полемiku. Министар српски, Веснић, предлаже, да се то питање не утињачи сада с погледом на мало вријеме, са којим конгрес овога пута располаже, а зато питање треба више времена да се проучи и ријешити зато да се одложи за X. конгрес. Предлог се др Веснића усвоја.

Г. Вите доноси извјештај о савременом стању пиљања на тешко заточене. Тај је реферат потпуно објаснио сва негативна својства тог заточења, којим се не постиже ни једна из намера, које је имао законодавац у виду уводећи то у кривични закон.

Г. Шегелов доноси реферат о сумарном скраћеном поступку. Расматрање малолетних кривичних дјела треба да се упрости, тшало се те општих, или приватних интереса.

Ако је иступ чисто полицијске природе, чекаји пресуду кроз неколико недеља или мјесца нема никаквог смисла. У новом руском законпројекту уведене су три врсте скраћеног поступка: скраћени поступак у раду неодржана, укључује судског ућеривања добровољном наплатом траженог новца и казнивајуће паредбе.

Проф. Лист разиортира о стању институт условног осуђивања — у Германији, које није основано на закону, него административном уставом. Германско условно осуђивање разликује се од француског белгијског тијем, што га у Германији пријегује министар правде, а у Француској и Белгији судија и то на лица, која немају више од 18 год. и која нијесу рецидивисти, вријеме иззора над условно осуђенијема траје двије године. Да се условно осуђени савијем ослободи од казне, треба да се добро влада у смислу задовољства, које држављанин захтјевају. У таквом случају на крају двије године министар правде подноси државном старешини молбу за помиловање. Условно је осуђивање за младе преступнике по мњењу проф. Листа описна ствар, а у сваком случају треба да припада суду, а не администрацији, и он држи да ће то њемачка група навојевати у Германији. За тијем је прешао проф. Лист на налагање социјалних фактора пријеступа. Смишљања и тактијема потезима Лист је изнио разлику међу старим и новим школама у кривичном праву, пак је пријешао на оне основе, које су новој школи намијењене. Рад је наукована нове школе показао, да Савезу треба обраћати више пажње на први члан свога устава и изијавити увроче пријеступа. Ти се узроци налазе у самом друштвеном животу, у неформалних функцијама социјалних група. Свакоме је периоду у историји доступан свој пријеступ. Савремени се пријеступа разликују од оних у прошлом периоду дјелом карактерних цртама: преступношћу пролетаријата и преступношћу пврстеника. Пролетаријат у велицијем градовима и умвожавање невратеника објашњава се индустријализацијом разијем и све више и више заопштавајућом се борбом међународне трговине. Законодавац не може сирјичити ту борбу, али му зато она налаже двоструку обавезу: помагати оијема, којима та борба пријети, да их уништи, и искључавати из друштва оне, које законодавац више не може спасти. Скуп тијех мјера „биле оне васпитне или прекидајуће, морају садржати будућу систему криминалне политике, изучавање што и јест најниша цијел овога нашег Савеза, који му даје први на опетанак.

Професор ван Хамаел моли министра правде, г. Муравјова, да изрази Њ. Цар. Величанству чувства најдубље благодарности од стране цијелог конгреса.

Министар Муравјов захваљује свијема члановима конгреса и полаже наду на широким равнију њихова рада, те у 4 часа по подне свечано објављује, да се конгрес у Петрограду затвара.

Ово је летимични преглед рада чланова међународног Савеза за кривично право у току њиховог пребивања у Петрограду. Многи су говори и говорници овје изостањени због ограничења сти листа. Али се надим, да ће наше читаоце боље задовољити и упознати са радом и значајем овог важног међународног научног Савеза, када на пети будем обрађивали нашу обичајну кривнаологију, што ми је Савез ставио у задатак.

Приближно члан конгреса — Б. Гардашевић.

Књижевност, умјетност и просвјета.

(Јоаким III) Цариградски Патријарх, управо је својој пастви окружници, у којој вели:

„Ујерили смо се, — вели се у њој, да у школама, од туђинаца издржанима, или сви ученици, или већина ових, пропадају православним и сународним породицама, које бесмислено предају своју дјecu у руке католичких и протестанских учитеља, да уче тобож стране језике, и да добију јевропско васпитање и практично образовање, без да размисле, да на таков начин ти ученици удаљавају се од вјере и језика својих отаца, губе са свим чистоћу и једноставност праотакаских обичаја и морала, и на пошљетку корачају у пропаст и поквареност, а пошто тако постају приврженици и шљедбеници туђег учења, или се одмах своје вјере одрачу, или, пошто постају хладни и индиферентни према роду своме, готови су, да се одреку и родитеља и цркве и отаџбине првом даном приликом. Ова душевна и национална опасност датира заиста од више година, јер, покушаји инојезичних и иновјерних тих учитеља нису никад престали. А што су они релативно мало плодова побрали, то се има приписати с једне стране материнској бризи свете Матере цркве, а с друге стране традиционалној благочестивости и родољубљу православних христјанског народа, који, од вијекова, остајући вијеран оное, што му од оца остаје, доказано је, да се не колеба у својим религијским и националним предањима, него очима неповјерења и сумње гледа на те од туђинаца основне просвјетне заводе, и зна да је опрезан, и да се чува од стављених језуитских сплетака. А тим више смо дужни данас, да вам напоменемо ту свету дужност, када многи редови римокатоличких клирикалних вјероучитеља, мушких уједно и женских, истјераних из њихове сопствене домовине, било као палишини, било као штећни у њиховој земљи, почели су да долазе и да се настањују у наше земље, са накатом, да оснују школе, коникте и друге заводе, надајући се да ће наћи подупирања и заштите, да заведу дјecu православних, и на такав начин нађу ученика и проширља из православног народа градова, варошица и села равних епархија, а за ту цијел служиће се са уобичајеним, њима приламлиним, средствима, на име учењем француског и других страних језика, неким олакшицама за примање и припомаћу сиромашних ученика и свакојаким обећањима о заштити и најештању њиховом у будућности.“ На крају позива Патријарх савјетује родитеље, да дају своју дјecu у вјероисповиједне школе, и да се клоне иновјерних, католичких школа. Овуржница се завршује ријечима: „И који су случајно већ дали своју дјecu у иновјерно пропагандистичне школе, дужни су, да их изваде и спасу од заблуде. А дужни сте сви у опште, да имате пажњу и на ерцу нашем, да више не драгоцјепије сваког земаљског блага јест очување непроцјенивог блага свете наше вјере и праотакаског васпитања и језика, и да она, који су индиферентни, немарни, и дају се завести од туђинаца, ти школе религијовно и морално себи и својима, и подвргавају се са разлогом осуди благочестивог православног друштва.“

Ову је окружницу Патријарх послао наравно и босанско-херцеговачким Епископима, који су је, како јављају будапештаске „Српске Новости“, разаслали својим паствима. Опасност од ове безобзирне и насртљиве пропаганде ваља је пријетила балканском православљу, али је данас та опасност нарасла до највећег степена, од како је Француска проћерала особито женске монашке ордене, који сада на наше стране нападају. Само у Њоки већ су француске думне азугоде два манастира, у Перасту и на Пчану, у којима су одрије живјели италијански фратри. Они су орден француски тим више опаснији, у којем лако располаже великим ималом. За то је ова очинска опомена вселенског Патријарха добро дошла, особито у Босну и Херцеговину, који су на најопаснијем мјесту.

(Орган Петрогр. Слов Добрств. Друштва.) Приими смо први број „Извјештаја С. Петербуршког Славјанског Благотворителног Общества“ за Октобар, који ће изазвати у мјесечним свескама, осим љетних мјесеца, цијеном 4 рубља на годину за иностранство. Ми смо се задовољством прочитали ову свеску с краја на крај. Лијепу студију проф. А. С. Будиловића „Савремени мађариизам у перспективи угро-словенске историје“ доијесемо нашим читацима у преводу. За тим слиједи почетак књижевне расправе проф. П. А. Лаврова „Симо Милутиновић Сарајлија и Петар II Његош владика пригорије.“ Г. Лавров је написао г. 1877 познато дјело „Владика Петар II Петровић Његош и његов књижевни рад.“ које је такав утицај учинио у српским књижевним круговима, да је била у Н. Саду покрепута мисао, да се на српски преведе. Иаа тога — пише г. Лавров у овој својој расправи — „слиједио је читав ред нових истраживања, која се тичу с једне стране историје Цр-

не Горе за вријеме владике Петра II, с друге његових књижевних пронавода. То су биле књиге: П. А. Ровинског „Петар II Раде Петровић Његош, владика пригорије“, изазвана нашом књигом, и Л. Томајовића „Петар други Петровић Његош као владика.“ Цијене г. 1896. Обје су ове књиге допуна првом дијелу наше књиге, који је био посвећен историји Црне Горе за вријеме владике Петра II. Добивши за вријеме нашег бављења на Цијену документе, који су се односили том времену, разумије се, ми их нијесмо могли пошрети у петнајест дана, у којима смо се с њима занимали, тако потпуно, како би требало, ал је и наш задатак био у главне историјско-књижевни. Материјал чисто историјски за нас је био споредан. Ми смо из њега узели само најважније документе.“ К оноемо можемо рећи, да је г. Лавров на сваки начин, поменутим својим дјелом, први открио величанствену слику Његошеву, те је и даља изазда те слике његова заслуга. Отуда се можемо унапријед радовати овој новој његовој расправи, изазваној скорашњом прославом педесетогодишњице од смрти Петра II, којој је задатак: проучити утицај Милутиновића на Његоша, разабрати књижевне особине једног и другог писца и тако установити извјесне односе између њихових књижевних пронавода. Интерес, који може имати таква радња, признавао се и у српској књижевности. Али, у колико је нама познато, таквог покушаја до сада није било, него се ствар ограничавала само на расијане импогредне опаске у поменутим истраживањима. Оволики труд и љубав што руски научник улаже у проучавање Српског Прометеја све више снажи српску ми со и њену светост најбоље расијетљује, јер је владика Раде највјернији њен тумач и носилац.

Послије „Конгреса словенских филолога“ долази „Српско-хрватски спор и Сло-венство“ од Стјепана Радића из Загреба, воје младохрватске странке, који овако завршује своје прво писмо: „Хрватска интелигенција у својим бољим преставницима тражи изласка, и тај излазак види у сближењу са Србима. У Хрватској већ има читаво покољење, које ће извести од краја идеју сближења са Србима, и тада ће српско-хрватска распра постати предметом историје.“ Из овога се може надозрети цијела садржина овога лијепога писма, које ће обрадовати сваког правог Србина. Али овбиљност ствари и искреност, с којом смо дужни о њој говорити, налажу нам да одважним младо-хрватском вођи свратимо пажњу на једну његову одиста нетачну претпоставку, из које слиједе још неки његови неоправдани погледи у алокобни спор српско-хрватски. Он пише: „трудно се може говорити о правим државним традицијима у историји Срба: то су прије тек ратне усомене, оснијетљиве блијеском црпске имена и црпског величанства.“ Високи Дечани и Грчаница са осталим Немањинским преосталим дивним грађевинама, Немањински новци и Душанов Законик и данас су живи свједоци, који гласе го-воре српскоме народу не само о његовом државном животу, који се развијао од Немање до Душана, дакле кроз пуну два вијека, него и о његовој култури, која је тако дубок корјен била ухватила, да се до-вољно навалила у ободоко-петињској штам-парији и оним многим другим штампар-јама, које су јој слиједили по равним срп-ским крајевима. Па и да немамо тих рје-читих споменника из нашег негдашњег др-жавног живота, па кад би српски научници ћутали, српске народне пјесме, које иду од уста до уста од Шар-планине до Вело-бита и по најсиромашнијим српским ко-либама, уздржале би народну самоснијест о својој државној прошлости. Дакле ни-јету то само ратне усомене објасне блијеском имена црпскога, него су то живи рјечити свједоци, које никад нико неће ућуткати, него све више будити докле год се не уваже. Стара је то опнепривната истина, да је међусобно поштовање при услов свакоме људском друштву. Чести-томе и симпатичноме вођи младо хрватскоме ми ово отворено говоримо од стране сва-кога Србина и свих уккупно, јер је први услов успјеха свих српских и хрватских родољуба, који раде о српско-хрватском сталном споразуму, међусобна искреност.

Најпослије долази рубрика „Хроника“ с врло обилатим биљешкама из савременог словенског живота, на „Библиографија“ савремене словенске књижевности.

По овим се св не може увидјети, да је орган „Петрогр. Слов. Добрств. Друштва“ у овим свом новом облику погодан прави пут, занимајући се питањима од савременог општесловенског интереса. И зато се најбоље сам препоручује свакоме умио-ме Словенину, који ради о бољој словенској будућности.

(Само модерно!) И српска штампа пристаје у модерно западњачки хор славо-поја скоро преминулом Золи, али просла-вљени полски романист Сенкивић ево како пише у једном краковском листу: о његовим књижевним заслугама „Дједа Золина трују сваку радиност и парализи-рају сваку енергију. За Француску па и за самог Зола пишаће боље бити, да је био

У К. П. Державної Птаугаріі.